
LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

LES VALORS PREHISTÒRIQUES

En el nostre darrer editorial, parlant de "Els títols de Mallorca", deïem que podíem enorgullir-nos dels monuments prehistòrics escampats pels nostres camps, i presentar-los a la cultura europea com una valor positiva.

No hi ha dubte que la prehistòria mallorquina, i molt més encara la balear, és pels estudis mundials una gran font de riqueses inexplorada a fons. Els estudis de Prehistòria, per assolir el grau de perfeccionament que cal obtenir en ells, necessiten relacionar tots els punts territorials influenciats per les diferents cultures, i nosaltres, pel nostre emplaçament geogràfic, podem aportar, mitjançant els nostres monuments i objectes, un bell feix de dades i orientacions d'ina preciable interès informatiu.

Tots els objectes prehistòrics que fins ara l'aixada o el picot han tret a llum, es pot dir que són producte de la casualitat, si descomptam algunes recerques fetes amb cura i esment, que honoren els entusiastes excavadors que les dugueren a terme. És per això que aquests objectes, avui espargits d'ací i d'allà, que no tenen cap valor intrínseca, tampoc no tenen cap valor cultural per la seva manca absoluta de catalogació i fins i tot de certificat d'origen.

L'aficionat que cava la terra sense la preparació científico-cultural necessària; el pagès que oculta el que casualment ha trobat, i

es creu en possessió d'un tresor; l'esperit mercantil que trafica amb els colleccionistes maniàtics són els elements que fan més mal a les nostres fonts arqueològiques, perquè, amb el desig de la possessió, malmeten el que realment té una valor positiva per a l'estudi de la cultura prehistòrica: el punt d'emplaçament, la situació de l'objecte, la seva posició, i totes les característiques relacionades entre aquest i el lloc.

Molts talaiots, poblats, coves d'enterrament i habitació humans han desaparegut ja del nostre solar arqueològic, malmesos per la incúria del temps i per la més espantosa, encara, de les persones; però, malgrat tot, era tanta la nostra riquesa prehistòrica que el que encara resta en peu o verge de la profanació de l'home és avui en dia un tresor cultural pels erudits en la matèria i un bell camp d'exploració científica obert als intel·ligents de tot el món.

¿Què caldria fer per posar de relleu i conservar aquestes valors representatives de la nostra benamada Mallorca?

En primer lloc i com a punt de partida, precisa catalogar les riqueses que encara resten en peu, amb un sentit d'ordenació metòdica i aixecar el mapa prehistòric de Mallorca, amb la seva toponímia corresponent, classificació monumental per signes (talaiot, naveta, poblament, enterrament, habitació, etc.), amb assenyalament dels camins que hi condueixen.

Editar una memòria descriptiva d'aquests monuments i fer-ne l'arxiu fotogràfic corresponent.

Reunir els objectes, producte de les excavacions o troballes casuals, que encara hi ha escampats arreu de Mallorca, en un Museu adequat i posat en condicions d'estudi, al qual s'uniria el fons bibliogràfic de consulta necessari.

Fomentar un pla d'excavacions científiques, encomanades a persona culturalment tècnica, i prohibir, de fet, tota iniciativa particular no controlada.

Evitar, per tots els mitjans, la desfeta o profanació dels monuments que actualment resten en peu, salvaguardant la seva conservació i custòdia les entitats públiques corresponents.

Castigar la venda i tràfic dels objectes arqueològico-prehistòrics trobats en terrenys de l'illa.

Impulsar i fomentar els estudis sobre aquestes matèries entre els erudits i aficionats.

Impedir que cap dels objectes trobats a Mallorca surti d'aquí, encara que les excavacions hagin estat subvencionades per entitats no locals.

I procurar que les nostres Corporacions oficials consignin, en els seus pressuposts anyals, les quantitats indispensables per portar a bon fi aquests projectes.

Així seria possible elevar, fins al nivell desitjable, aquest aspecte de la cultura, que té tanta importància regional com universal. Però tenim la convicció que, sense obtenir prèviament el nostre Estatut autonòmic i amb ell el dret de legislar sobre aquests extrems, no ens serà possible d'aconseguir-ho d'una manera eficient i pràctica.

Hi ha entitats benemèrites,—com la “Societat Arqueològica Luliana”, la “Caixa Rural d'Artà”, l'Ajuntament de Manacor,—que han procurat, amb tot esment, la conservació del nostre fons prehistòric. Però això no basta; s'ha de sistematitzar-ho tot en forma oficial, si en volem obtenir els resultats profitosos que tots hauríem de desitjar.

EL MOIX QUE FEIA LA SEVA VIA

(CONTE PER INFANTS)

DE RUDYARD KIPLING

ESTAU atents i sentiuh i escoltau, perquè això era i succeia i passava—petitons meus—quan els animals que ara són mansois eren encara salvatges. El ca era salvatge, i el cavall era salvatge, i la vaca era salvatge, i el be era salvatge, i el porc era salvatge (tan salvatge com un porc ho pot ésser) i tots caminaven, fent la seva via, per les boscúries humides i salvatges. Però el més salvatge de tots els animals era el moix. Feia la seva via i tots els indrets eren iguals per a ell.

És clar que l'home era també salvatge; era terriblement salvatge. No va començar a esdevenir mansoi fins que es va trobar amb la Dona i la dona li va fer saber que no li agradaven les coses salvatges. Va cercar una cova seca i espaiosa en lloc d'aquell munt de fulles verdes damunt el qual l'home dormia; va estendre arena neta sobre el sòl; va encendre un bon foc al fons de la cova; va penjar una pell de cavall (amb la cua cap per avall) a l'entrada de la cova i va dir a l'home: "Fes-te nets els peus abans d'entrar a la cova: ara ja tenim casa".

Aquella mateixa nit, ja varen menjar anyell rostit damunt les pedres calentes amb una mica d'all salvatge i un poc de pebre salvatge, i ànec salvatge cuinat amb arròs salvatge, i herbes salvatges, moll d'os de bou salvatge, cireres salvatges i magranes salvatges. Aleshores, l'home se'n va anar a dormir vora al foc molt content i més feliç que mai; però la dona va romandre pentinant-se els cabells. Va prendre l'os de l'espatlla del bou—el que es diu l'omòplat—va afegir llenya al foc i cantà una cançó màgica: la primera cançó màgica que fou cantada al món.

Allà en els boscos salvatges, tots els animals salvatges s'arre-

molinaren per veure aquell foc llunyà que no podian pensar què era.

El cavall salvatge va potejar d'una manera salvatge i digué: "O amics meus i enemics meus. ¿Per què l'home i la dona han fet aquell gran foc dins la gran cova, i quin mal ens pot dur això?"

El ca salvatge va flairar i va ensumar l'olor de carn rostida i respongué: "Jo hi aniré, i veuré, i miraré, i ensumaré, perquè em sembla que això no és dolent. Moix, vina amb mi".

"No, no, no,—digué el moix—. Jo som el moix que fa la seva via i tots els indrets són iguals per a mi. No vull venir".

"Doncs mai més no podem ésser amics", va dir el ca i partí cap a la cova. Però quan ja havia caminat una mica, el moix va pensar: "Tots els indrets me són igual. ¿Per què no anar-hi, veure, mirar, i tornar després on més m'agradi?" Així, doncs, va pegar darrera del ca, molt suaument, amagant-se sempre que sentia un soroll.

Quan el ca va arribar a la porta de la cova, va alçar una mica, amb el nas, la pell de cavall que hi havia i flairant va sentir l'olor de carn rostida, i la dona, amb l'os de bou a la mà, el va sentir i rigué i parlà així: "Vetaquí el primer. O petit salvatge que véns del bosc salvatge: què vols?"

El ca salvatge respongué: "O enemiga meva i dona del meu enemic: què és això que fa tan bona oloreta i hom pot ensumar-ho des del bosc salvatge?"

Aleshores la dona va agafar un os de moltó rostit i el va donar al ca salvatge dient: "O petit salvatge del bosc salvatge: tasta això". El ca salvatge va rosegar aquell tros de carn i com que mai no havia tastat una cosa tan bona, digué: "O enemiga meva i dona del meu enemic, dóna-me'n un altre".

La dona va dir: "O petit salvatge dels boscos salvatges: ajuda el meu home de dia quan va a caçar i de nit guarda la nostra cova i et donaré tants d'ossos com hakis de menester".

"Ah,—digué el moix, que estava escoltant—; això és una dona molt sàvia, però no és tan sàvia com jo".

El ca va entrar a la cova tot arrupit, posà el cap sobre els genolls de la dona i digué: "O amiga meva i dona del meu amic: jo ajudaré el teu home a caçar i a la nit et guardaré la cova".

"Ah,—digué el moix que seguia escoltant—, quin ca més esburbat", i se'n va anar cap als humits boscos salvatges remenant

la seva cua, tan salvatge, i caminant pels camins més salvatges. Però no va dir res a ningú.

Quan l'home es despertà va dir: "Què fa aquí aquest ca salvatge?" I la dona li digué: "Ja no es diu ca salvatge, que es diu el primer amic, perquè ja serà sempre el nostre amic; sempre, sempre i sempre. Emporta-te'l quan te'n vagis a caçar".

A la nit, la dona va tallar unes quantes braçades d'herba verda i la va secar vora el foc de tal manera que feia una olorreta molt bona de fenc, se va asseure a la porta de la cova i amb un tros de la pell de cavall va fer un cabrestell. Després es va mirar l'omòplat de bou i va cantar un cant màgic: el segon cant màgic del món.

Allà al bosc salvatge, tots els animals es demanaven què és el que passava al ca salvatge i el cavall salvatge va potejar i digué: "Ara hi aniré, veuré el que fa el ca salvatge i us diré per què no és tornat. Vina amb mi, moix".

"No, no, no,—digué el moix—. Jo som el moix que fa la seva via i tots els indrets són iguals per a mi. No vull venir". Però tot d'una va pegar darrera el cavall, molt suament, amagant-se sempre que sentia un soroll.

Quan la dona va veure el cavall que venia fatxendejant amb la cua i la crinera, va riure i digué: "O salvatge del bosc salvatge. Què vols?"

I el cavall respongué: "O enemiga meva i dona del meu enemic. On és el ca salvatge?"

La dona tornà a riure, va prendre l'os de bou i digué: "O salvatge del bosc salvatge: tu no has vingut aquí per mor del ca salvatge, sinó per mor d'aquesta herba tan bona que hi ha aquí".

El cavall salvatge fatxendejant amb la cua digué: "És veritat; donau-me-la per menjar".

La dona li va dir: "O salvatge del bosc salvatge, davalla un poc aquest cap i porta tot el que et donaré per portar i podràs menjar aquesta herba tan bona, tres voltes cada dia".

"Ah,—digué el moix que estava escoltant—. Quina dona més sàvia, però no és tan sàvia com jo".

El cavall baixà un poc el seu cap salvatge i la dona li va posar el cabrestell que havia fet amb un tros de pell i el cavall digué: "O senyora meva i dona del meu senyor: jo seré el vostre criat per mor d'aquesta herba tan bona".

"Oh,—digué el moix que seguia escoltant—, quin cavall més es-

burbat", i se'n va anar cap als humits boscos salvatges remenant la cua, tan salvatge, i caminant pels camins més salvatges. Però no va dir res a ningú.

Quan l'home i el ca tornaren de caçar, l'home digué: "Què fa aquest cavall salvatge, aquí?" I la dona li respongué: "Ja no es diu cavall salvatge, que es diu el nostre primer criat, perquè ell ens portarà d'un indret a l'altre sempre, sempre i sempre. Munta a cavall per anar a caçar".

Al dia següent la vaca salvatge, amb el cap molt alt per mostrar bé les banyes, va anar a la cova i el moix la va seguir i se va amagar just igual que ja havia fet abans i tot va passar com abans i el moix digué les mateixes paraules que abans i quan la vaca havia ja promès per sempre la seva llet a la dona a canvi de poder menjar d'aquella herba tan bona, el moix se'n va anar cap als humits boscos salvatges, remenant la seva cua, tan salvatge, i caminant pels camins més salvatges, just com abans, però no digué res a ningú. I quan l'home amb el cavall i el ca varen tornar de caçar, l'home va fer les mateixes preguntes que abans i la dona respongué: "Ja no es diu la vaca salvatge, que es diu *Donadora de bon aliment*. Ens donarà bona llet, blanca i calenta, sempre, sempre i sempre i jo li tendré esment quan tu, el primer amic i el primer criat sigau a caçar".

A l'endemà, el moix va esperar per si un altre salvatge del bosc salvatge anava a la cova, però ningú no hi anà. Aleshores, el moix va fer la seva via i va mirar com la dona munyia la vaca, també va veure el bon foc que hi havia a la cova i va sentir aquella oloreta tan bona que fa la llet blanca i calenta.

El moix digué: "O enemiga meva, dona del meu enemic: on és la vaca?"

La dona va riure i respongué: "O petit salvatge del bosc salvatge: torna al bosc. Ja he deixat l'os màgic, m'he fet trunyes i no necessitam ni amics, ni criats, a la nostra cova".

El moix digué: "No som ni amic, ni criat. Som el moix que fa la seva via i ara desig entrar a la cova".

La dona respongué: "Per què no vas venir la primera nit amb el nostre primer amic?"

El moix s'enfadà ferm i digué: "És que el ca t'ha contat històries de mi?"

La dona rigué i li va dir: "Tu ets el moix que fa la seva via

i tots els indrets te són el mateix. Tu no ets ni amic, ni criat; tu mateix ho has dit. Ves-te'n, doncs, fes la teva via".

Aleshores, el moix va fer veure que estava trist i digué: "¿Mai no podré entrar dins la cova? ¿Mai no podré asseure'm vora el foc? ¿Mai no podré beure llet calenta? Tu ets molt sàvia i molt bella. No hauries d'ésser cruel, ni tan sols amb un moix".

La dona respongué: "Ja sabia jo que era sàvia; el que no sabia és que fos bella. Vaig a fer un tracte amb tu. Si un dia arrib a dir un mot de lloança de tu, podràs entrar dins la cova".

"¿I si arribes a dir dos mots?" digué el moix.

"No els diré mai, però si en dic dos, podràs entrar i asseure't vora el foc", respongué la dona.

"¿I si són tres?" va demanar el moix.

"No els diré mai, però si els dic, podràs beure llet calenta tres voltes cada dia, sempre, sempre i sempre".

El moix va alçar el llom dient: "Ara deixa la cortina a la porta, el foc al fons de la cova i els pots de llet allà on estan i enrecorda't del que has dit, o enemiga meva i dona del meu enemic". I se'n va anar al bosc salvatge, remenant la cua, tan salvatge, i caminant pels camins més salvatges.

A la nit, quan l'home, el ca i el cavall tornaren de caçar, la dona no va dir res del tracte que havia fet amb el moix per por que no li agradàs a l'home.

El moix se'n va anar molt lluny i se va amagar dins el bosc salvatge fins que la dona ja no s'enrecordà més del tracte que havia fet. Solament la rata pinyada es penjava cada nit cap per avall a un recó de la cova i sabia on s'amagava el moix salvatge i cada vespre hi anava i li contava, punt per punt, tot el que a la cova passava.

Un capvespre, la rata pinyada digué: "Hi ha un nin a la cova; és petitó, color de rosa, grassó i la dona l'estima molt".

"Ah,—digué el moix, escoltant amb molta atenció—. Què li agrada al nin?"

"Li agraden les coses suaus i que fan pessigolles", digué la rata pinyada. "Li agrada també anar-se'n a dormir amb qualche cosa calenta entre els braços. Li agrada que juguin amb ell. Li agraden moltes de coses".

"Ah,—digué el moix—, ja ha arribat la meva".

L'endemà, el moix caminà pel bosc humit i se va amagar prop de la cova. Al dematí, l'home, el cavall i el ca se'n varen

anar a caçar. La dona estava molt feïna fent el dinar i el nin cridava, plorava i no la deixava treballar. La dona el va treure de la cova i li donà una grapada de maquets perquè hi jugàs, però el nin cridava i plorava.

Aleshores, el moix se'n va anar al nin i li posà la poteta damunt el pit tot roncant i va fregar-se contra els genolls del nin i amb la cua li va fer moixonies. El nin se va posar a riure i la dona que el sentí va somriure.

La rata pinyada, que sempre es penja cap per avall, estava a la cova i digué: "O hostessa meva, dona del meu hoste i mare del fill del meu hoste: un bell i petit salvatge del bosc salvatge està jugant amb el teu nin".

"Beneït sia, perquè jo estava molt ocupada avui dematí i m'ha fet un gran favor", digué la dona.

I just en aquell moment, en aquell mateix segon — petitons meus — la pell que estava penjada cap per avall a l'entrada de la cova va caure, perquè es va enrecordar del tracte que la dona havia fet amb el moix i quan ella va anar per alçar-la, vetaquí que el moix ja estava assegut dins la cova.

"Enemiga meva, dona del meu enemic, i mare del meu petit enemic,—digué el moix—, som jo. Has dit un mot en lloança meva i ara ja puc asseure'm dins la cova sempre, sempre i sempre. Però aixó sí: som el moix que fa la seva via i tots els indrets són iguals per a mi".

La dona s'enfadà, va tancar la boca i agafant la filosa va començar a filar.

L'infantó començà a plorar perquè el moix se n'havia anat i la dona no podia fer-lo callar perquè manotejava i alçava les cames i es posava blau de tant de plorar.

"O enemiga meva, dona del meu enemic i mare del meu petit enemic,—digué el moix—, pren un aguller de fil i ferma'l al fus i fes-lo córrer per terra i veuràs com per art màgica, el nin riurà encara més alt del que ara plora".

"Ho faré perquè ja no puc més,—digué la dona—, però no et donaré ni les gràcies".

La dona va ferar un aguller de fil al fus i el va arrossegar per terra i el moix li corria darrera i l'agafava amb les mans i feia cucaveles i li donava cops i el tirava per damunt el llom i l'agafava amb les potetes de darrera fins que el nin se va posar a riure encara més alt del que abans plorava i de grapes va

córrer darrera el moix i va riure i va jugar fins que, cansat de tot, se'n va anar a dormir amb el moix als braços.

“Ara,—va dir el moix—, cantaré una cançó que farà adormir l'infantó més d'una hora” i va començar a roncar alt i baix, alt i baix, fins que el nin s'adormí. La dona va somriure i, mirant al nin, digué: “Això ha estat molt ben fet. Tu ets molt llest, moix meu”.

Just en aquell minut i aquell segon—petitons meus—el fum del foc de la cova va tornar endarrera perquè es va enrecordar del tracte que la dona havia fet amb el moix i quan la cova se va aclarir, vetaquí que el moix ja estava assegut vora el foc.

“O enemiga meva, dona del meu enemic i mare del meu petit enemic,—va dir el moix—. Som jo. Has dit un segon mot de lloança de mi i ara ja puc asseure'm vora el foc sempre, i sempre. Però això sí: som, com sempre, el moix que fa la seva via i tots els indrets són iguals per a mi”.

La dona se'n va enfadar molt, se va amollar els cabells i va afegir més llenya al foc, va treure l'os de bou, l'omòplat, i va començar a fer màgia per no tornar a dir un altre mot de lloança del moix. Era una màgia silenciosa i tota la cova va quedar tan silenciosa que un ratolí va sortir d'un recó i va passar corrents pel mig de la cova.

“O enemiga meva, dona del meu enemic i mare del meu petit enemic,—digué el moix—. Aquest ratolí ¿que és part de la teva màgia?”

“Oh, iiii...”, cridà la dona, amollà l'os i va pegar bot damunt un cadiró que estava damunt el foc i se recollí tota depressa els cabells per por que el ratolí no se li pujàs per damunt.

“Ah,—digué el moix que s'ho mirava tot—. Que em faria mal el ratolí si me'l menjava?”

“Ai, no,—respongué la dona—, menja-te'l i sempre t'estaré agraïda”.

El moix va pegar un bot i agafà el ratolí i la dona digué: “Oh, mil gràcies. Ni el primer amic és tan llest per poder agafar un ratolí. Deus ésser molt savi”.

Just en aquell moment, el pot de llet que estava vora el foc se va rompre i va fer fffff... enrecordant-se del tracte que la dona havia fet amb el moix i quan la dona va davallar de sobre el cadiró, vetaquí que el moix ja estava llepant la llet que hi havia entre els tests del pot.

“O enemiga meva, dona del meu enemic i mare del meu petit enemic,—digué el moix—. Som jo. Ja has dit tres mots de lloança de mi i ara ja puc beure llet calenta tres voltes cada dia sempre, i sempre. Però això sí: som sempre el moix que fa la seva via i tots els indrets són iguals per a mi”.

La dona, rient, li va donar una escudella de llet calenta i li digué: “O moix, tu ets tan llest com un home, però ten en compte que el teu tracte no fou fet entre tu i l’home, ni tampoc amb el ca i per això no sé jo el que ells diran quan tornin”.

“¡A mi què m’és!—respongué el moix—. Si tenc el meu lloc vora el foc i llet calenta tres voltes cada dia, res no m’importa el que l’home o el ca puguin dir”.

Al capvespre quan l’home i el ca varen tornar de caçar, la dona li contà tot allò del tracte i el moix escoltava amb un somriure. L’home digué: “Sí, però no ha fet un tracte amb mi, ni amb els homes que són com han d’ésser, després de mi”. Va prendre les dues sabates, el destraló de pedra (són tres objectes), un tros de llenya, una destral grossa (són cinc objectes), ho posà tot de tira i digué: “Ara nosaltres farem el nostre tracte. Si tu no agafes les rates mentre estiguis a la cova, ara, sempre i sempre, et tiraré aquests cinc objectes pel cap quan te vegi i el mateix faran tots els homes que sien com han d’ésser, després de mi”.

“Ah,—digué la dona que escoltava—, el moix és molt llest, però no és tan llest com el meu home”.

El moix contà els cinc objectes (que eren molt bonyarruts) i respongué: “Agafaré les rates que hi hagi a la cova sempre, sempre i sempre, però això sí: som el moix que fa la seva via i tots els indrets són iguals per a mi”.

“No, si jo estic aprop,—cridà l’home—. Si no haguessis dit el que has dit, jo hauria retirat aquests cinc objectes sempre, sempre i sempre, però ara et vaig a tirar pel cap les dues sabates, el destraló i la destral sempre que et vegi i el mateix faran els homes que sien com han d’ésser, després de mi”.

Aleshores, el ca també va parlar i digué: “Espera’t una mica. No has fet el tracte amb mi, ni amb els altres cans que sien com han d’ésser”, i mostrant les dents afegí: “Si no ets amable amb el nin mentre estic a la cova sempre, sempre i sempre, t’encalçaré fins que t’agafi i et mossegaré. I el mateix faran els altres cans que sien com han d’ésser”.

“Ah,—digué la dona—, el moix és molt llest però el ca és més llest”.

El moix va comptar les dents del ca (que eren molt punxagudes) i digué: “Seré amable amb el nin, mentre que ell no m’estiri la cua massa fort, sempre, sempre i sempre. Però això sí: som el moix que fa la seva via i tots els indrets són iguals per a mi”.

“No quan jo estigui aprop,—digué el ca—. Si no haguessis dit el que has dit jo hauria tancat la boca sempre, sempre i sempre, però ara t’encalçaré sempre que et vegi i el mateix faran tots els altres cans que sien com han d’ésser”.

L’home aleshores va tirar pel cap del moix les dues sabates i la destrall (són tres objectes) i el moix va sortir corrents de la cova, però el ca el va encalçar.

El moix manté sempre el seu tracte: Agafarà les rates i serà amable amb els nins de la casa, sempre que no li estirin massa fort la cua. Però fora d’això i quan fa lluna a la nit, torna a ésser el moix que fa la seva via i tots els indrets li són iguals. Se’n va, doncs, al bosc salvatge o l’arbre salvatge o sinó a la teulada salvatge, remenant la cua i fent la seva via.

El moix fa la seva via,
encara que visqui amb mi.
De tots sempre desconfia;
el crit i no vol venir.

Si el veus córrer o esbargir-se
o a voltes jugà amb qualcú,
és *ell* que vol divertir-se,
no ho fa per mi, ni per tu.

De nit, a l’hora avançada,
quan tots anam a dormir,
el moix se’n va a la teulada;
no pensa, tan sols, en mi.

El ca, però, tot el dia,
lleial i amorós amic,
està al meu costat ansia
i escolta el que jo li dic.

M'esguarda amb mirada humana
i quan arriba la nit,
humil, fent una capçana,
s'ajeu vora del meu llit.

JOAQUIM VERDAGUER, TRAD.

ERNST-ROBERT CURTIUS I LA CULTURA

L'ABANDÓ DE LA CULTURA

(Acabament)

SI giram els ulls a la civilització francesa, el quadre que se'ns ofereix és molt més clar. Aquí no hi ha problemes, ni cap impracticable caos, sinó un perfeccionat teixit de carrers. La raó i la mesura són els principis organitzadors, les pilastres de la civilització espiritual francesa. Vénen de l'antiguitat, foren naturalitzats i renovellats en el segle clàssic i obren encara avui amb la seguretat inatacable dels instints naturals. La cultura clàssica del segle XVII és un racionalisme estètic i filosòfic. El segle de les llums i la revolució han transportat aquest racionalisme al domini polític. La forma d'existència d'aquest racionalisme polític és la república democràtica. No fa més de seixanta anys que fou establerta aquesta a França, després de moltes temptatives mancades, però aquesta durada de dues generacions ha bastat per fer-ne el patrimoni imperible de la nació. L'església és la sola potència que ha obstaculitzat durant molt de temps aquesta racionalització de tota la vida nacional. Hi ha hagut entre la fe republicana en la raó, i les forces religioses de la França catòlica conflictes greus que no han estat resolts fins als darrers decennis. Avui es pot dir que l'època de les lluites religioses franceses, portades amb tanta de passió no fa més de vint-i-cinc anys, és acabada. Els partits oposats s'han posat d'acord i la guerra ha augmentat el sentiment de llur comunitat. Ben entès que la França catòlica i la França laica estan encara, és clar, estrictament separades quant a les idees generals, mes han fet en política una pau interior.

Que un sigui racionalista o catòlic, es té la gran sort de poder-ne apellar a una llarga tradició espiritual. Qui s'és emancipat de la religió pot prendre per patrons a Montaigne, a Michelet o

Víctor Hugo, i el cristià, de la seva banda, té Pascal, Bossuet, Fénelon i tots els sants de la França.

Però—i és aquí on rau una de les més pregoneres harmonies de la civilització francesa—l'ateu admira a Pascal i a Bossuet, de la mateixa manera que el catòlic admira a Montaigne i a Michelet. Com és que poden, com és que deuen obrar necessàriament així? Perquè tots aquets homes són escriptors clàssics. Tots escriuen un francès meravellós, són mestres de la llengua. Car la perfecció literària ocupa un lloc molt elevat en la taula de valors de l'esperit francès. En el nostre classicisme alemany, no podem separar el contingut de la forma. El francès pot fer-ho. La claredat i la noblesa de la forma són per a ell un valor apart, pel qual és sols competent el judici estètic del gust. Des d'aquest punt de vista, la civilització espiritual francesa és formalista, i es troba amb la civilització italiana, a la que d'altra banda s'assembla tan poc.

França ha constituït un sistema sòlid de formes i de regles en tots els dominis de la vida: ha creat un codi de la cortesia, de l'etiqueta, de la gastronomia, de l'amor. L'omnipresència d'aquest sistema de formes dona a la civilització francesa la seva seguretat i la seva unitat d'estil estètic. Com aquestes formes són precisament les de la vida tal com hom la viu realment, i no les d'una vida projectada idealment, totes les funcions de l'existència prenen part a la dignitat de la civilització. La cultura francesa no sols forma l'esperit, sinó que determina també la forma de vida. Vetaquí justament per què a França la forma és sempre qualche cosa més que simple forma: és participació a la realitat mateixa. I és per això que a França la cultura literària és sempre al mateix temps coneixement de la vida.

De la seva literatura clàssica el francès en treu no sols la bellesa de l'expressió, sinó també l'observació realista del món, l'anàlisi psicològic i la reflexió. És una coneixença dels homes, una saviesa universal, nascudes de l'experiència. Aquest és el sentit d'aquesta "saviesa francesa" de què tan justament orgullosos es senten els nostres veïns. En ella veuen el resultat de la cultura clàssica.

Sobre aquest punt hi ha una diferència característica entre l'humanisme alemany i l'humanisme francès. L'humanisme que s'ensenya en els nostres liceus, crida l'atenció sobre els valors que troba realitzats a l'Hèlade antiga i a la Grècia ideal imaginada pel classicisme alemany, de Winckelmann a Goethe. Així és que se li ha retret sovint el seu allunyament de la vida, i la seva exa-

geració idealista. L'humanisme francès, està en el seu principi mateix, molt més acostat a la realitat. No cerca d'hellenitzar França, ni utilitza el concepte d'ideal, sinó que vol modelar i organitzar estèticament la realitat. El seu principi director no consisteix en la volada platònica vers l'ideal, sinó en l'elecció del just medi, a igual distància dels extrems. La nació francesa, lògica i crítica, porta a la sang aquest ideal de mesura i de proporció. Està, per dir-ho així, confirmat i ennoblit pel padrinatge de l'antiguitat clàssica. D'aquí ve que l'humanisme francès sigui realista, o que almenys així els ho sembli als francesos. Aquesta concepció és completament general, i res no ho prova tan clarament com una declaració feta al Senat per Tardieu en desembre de 1930, tot just abans de la seva caiguda. Per explicar la corrupció escandalosa revelada per la bancarrota de la banca Oustric, Tardieu remarca que els culpables eren gent "desproveïda de tota cultura superior i fins i tot solament mitjana. És tal volta per aquesta raó que no han tengut el sentit crític, el sentit de la mesura i de les proporcions que la cultura clàssica ha donat a tants d'entre nosaltres".

Aquesta cultura clàssica comprèn a la vegada la tradició antiga i la tradició nacional. És per això que l'empremta del classicisme és tan profunda a França, inesborrable. A casa nostra, és, malauradament, ben distint. La concepció romàntica de la tradició popular i de l'edat mitja alemanya que s'aferra al tint humanista del nostre classicisme, està encara molt estesa. Els somniadors de què parl es serveixen d'idees vagues, com "raça germànica" o "geni alemany", i deploren que l'ànima alemanya hagi estat fascinada sempre pel cant de les sirenes del Migdia, per models antics d'una essència tota diferent. La pedra d'escàndol de llur construcció històrica és naturalment Goethe, que sucumbí a aquesta perillosa atracció i disolgué les brumes del Nord al sol de Roma. Singular concepció del geni alemany, que posa la més gran figura espiritual d'Alemanya en dificultat. Amb tot, hom veu sovint, en les lluites de l'escola, els campions de la instrucció "alemanya" i els defensors de la cultura humanista oposar-se hostilment els uns als altres. Grans germanistes com Conrad Burdach han pogut demostrar irrefutablement que l'edat mitja alemanya "no ha tengut una civilització nacional comuna", "que tota la poesia èpica de l'alt alemany medieval és traduïda (del francès)"; en fi, que el misticisme alemany "no és una creació indígena", sinó "una planta estrangera, nascuda a l'Orient, madurada a Bizanci, trasplantada i crescuda a

França, havent-se contentat Alemanya amb profunditzar el misticisme i enriquir-lo a la seva manera des del punt de vista religiós; així, amb tot i estar històricament provat que és absurd voler establir una cultura alemanya purament nacional i fer amb aquesta idea guerra a l'ideal humanista, aquesta absurditat floreix malgrat tot dins les nostres universitats i en les nostres discussions polítiques. D'aquesta manera, afegim a totes les dissensions que sofrim, aquest cisma artificial i inepte en el domini de la nostra pròpia cultura.

La França dels sòlids rodatges, la França feliç i raonable, ignora aquesta divisió. El classicisme greco-romà i el classicisme francès formen un conjunt indestructible. El classicisme francès s'alimenta de les fonts de l'antiguitat i del Renaixement, fins al punt d'haver esdevengut un nou humanisme nacional. Àdhuc si avui es redueix per aquesta raó el lloc a les llengües antigues en la instrucció escolar, aquesta reducció està lluny de posar, com a casa nostra, la tradició nacional en perill. La civilització espiritual francesa ha assimilat els valors que troba en l'antiguitat, n'ha fet la seva pròpia substància. Des del punt de vista espiritual, França no solament té l'autonomia, sinó també l'autarquia: ella mateixa proveeix les seves necessitats. Produeix dins el seu propi territori tot el necessari a la civilització espiritual.

Ens trobam aquí amb una particularitat de França, que explica la seva grandesa i el fet que sigui única en el gènere, però que assenyalava també els seus límits. Des del triple punt de vista polític, econòmic i intel·lectual, França és un sistema d'existència clos i aïllat. En primer lloc, no sent desitjos d'expansió territorial. Demés, té una situació estable. Les oposicions polítiques que divideixen França són gairebé insignificants en comparació amb Alemanya o Anglaterra. El que uneix els francesos és més important i potent que el que els separa: és el sistema de llurs formes d'existència, des del beure i del menjar fins a la discussió política i ideològica. "Els francesos, diu André Siegfried, es senten tan satisfets amb la seva manera de viure que no en desitgen, ni en poden imaginar d'altra".

Però aquesta unitat té les seves rels en l'estructura econòmica de França. Contràriament a Alemanya i Anglaterra, ella produeix pels seus propis mitjans gairebé tot el que és necessari per l'alimentació del poble. No té necessitat d'importar carn, ni cereals més que en molt petita proporció. Es veu també obligada a exportar en molt menys quantitat que no Anglaterra i Alemanya. Aquesta

situació es modificà en 1918 amb l'anexió de les conques mineres de la Lorena, però fins ara l'actitud econòmica dels francesos no ha canviat gaire amb aquest fet. Aquesta "autonomia econòmica" (1) influeix pregonament sobre l'actitud general de França i el seu sentiment de la vida. La França no té necessitat de l'estranger. El productor francès col·loca les seves mercaderies en el mercat interior. Fins les indústries, que estan sobretot obligades d'exportar, com les de la moda, no han de preocupar-se per tenir clients estranys, car aquests vénen a París a cents de mils, a fer les compres. Per bé que França, com és ben visible, es trobi de cada dia més mesclada en les combinacions de l'economia mundial, les circumstàncies que acab d'indicar són prou poderoses encara per determinar la posició intel·lectual del francès mitjà.

L'autonomia política, econòmica i espiritual de França explica l'isolament de la vida francesa a Europa i al món. França viu darrera una muralla de Xina. No s'interessa per Europa i no comprèn com Europa no reconeix, sense examen, el valor universal de les regles de la civilització francesa. Es lliura, seguint l'expressió de Lord d'Abernon en les seves memòries, a un narcisisme egoista. Per ella és una ferida cruel el fet que observadors estrangers assenyalin els límits de la seva civilització. En aquest aspecte, l'acollida feta per la premsa francesa al llibre de Sieburg, "*Dieu, est-il français?*" és molt característica. El francès, hom ha replicat a Sieburg, no necessita ésser europeu; no pot ésser-ho, ni en té el dret, car se sent abans de tot francès, i home tan sols en segon terme. Ell creu, en efecte, que l'home raonable i il·lustrat de tint clàssic és idèntic a l'home en si, i que els límits dels francesos són també els de l'home. Sobre aquest punt la França conservadora i la França radical estan d'acord. És així com l'esperit francès assoleix de tenir per absoluta la seva idea de l'home, i pretèn que la seva civilització espiritual valgui universalment.

Hi ha, ben entès, dins la selecció intel·lectual i artística de França, homes que s'han alçat a una visió més ampla i més lliure. André Gide, és un europeu de nacionalitat francesa. Tals europeus són, però, excepcions. El francès mitjà, a qui tant sovint hom es refereix a França, no és tot sol a conservar l'orgull nacionalista de la seva civilització. En aquest sentit reforcen la seva opinió els judicis oficials de l'esperit nacional, agrupacions importants, intel·lec-

(1) ANDRÉ SIEGFRIED, *Tableau des partis en France*.

tuals influents. Un escriptor polític molt apreciat, que posseeix una vasta experiència del món i una gran profunditat de judici, André Siegfried, ens representa al francès com un individualista acabat, que apunta abans de tot a la independència intel·lectual i econòmica: adquirir un tros de terra, una caseta, un petit comerç, aquest és el somni de milions de francesos. És, com diu Siegfried, l'ideal d'un realista, i fins i tot d'un savi "sofjat amb tot i això per la mediocritat". I tanmateix, Siegfried considera aquest petit burgès "malgrat la seva rutina i el seu egoisme" com el més gran dels idealistes, perquè dins un segle collectivista arbora la "bandera de l'individualisme". És així com el sistema francès d'existència i de civilització rep sempre noves aprovacions. Aquí les excepcions no fan més que confirmar la regla.

A dir ver, quan a Alemanya un oposa així les dues civilitzacions, es cau sovint en l'error de comparar la selecció alemanya amb la classe mitja francesa. Ni el mateix Frederic Sieburg no ha evitat aquest escull. Al francès mitjà, que té un ideal petit-burgès de rendista i troba la seva felicitat en una mota de terra, correspon aquest filisteu alemany que coneixem massa i que viu els seus minuts més sublims a la taula del cafè o al joc de bitlles. L'alemany hölderlinià bé podria ésser rar dins aquesta societat. D'altra banda, l'espiritualitat religiosa d'un Pascal, l'espiritualitat poètica d'un Baudelaire, les visions plàstiques d'un Rodin, ultrapassen l'ideal del francès mitjà.

Als començaments de la guerra, Walter Rathenau escrivia a un poeta holandès: "Estim molt la civilització francesa, però no pel nostre temps. Si el regnat de l'ànima arriba, França farà molt poc renou. Ella ha estat la campiona de la forma, però aquesta missió resta complida. França a penes ens ha aportat valors de l'ànima". I Rathenau afegia: "El que jo desig com el més gran i feliç resultat de la guerra, és una aliança indissoluble amb França".

El regnat de l'ànima, ens cal dir avui, no és encara més que una visió llunyana. I la creació de formes serà necessària mentre hi haurà història. Quant a la realització de les esperances polítiques de Rathenau, no serà possible—suposant que arribi un dia—més que si les seleccions dels dos països es fan una idea justa de les condicions espirituals d'una col·laboració franco-alemanya a Europa.

SONET

DE JOACHIM DE BELLAY

Si la vida és tan sols una jornada
d'eternitat; si l'any al nostre entorn
ens roba els dies que no hauran retorn
i si és mortal qualsevol cosa nada;

—Què vols, ànima meva empresonada?
—Per què et plau la tristesa d'aquest jorn,
si per volar fins al més clar sojorn
tens a l'espatla l'ala preparada?

Allà està el bé que l'esperit albira,
allà el repòs on tot el món aspira,
allà el plaer i fins i tot l'amor.

Allà, ànima meva adalerada,
podràs veure l'Idea desitjada
de la bellesa que en el món ador.

MIQUEL FORTEZA PINYA, TRAD.

La utilitat de les col·leccions locals de fòssils

SABUT és que els fòssils són la clau que permet determinar l'edat dels diferents terrenys i distingir uns pisos d'altres. Quant a això la Litologia (estudi de les roques) poca cosa pot dir; així tenim, per exemple, que a Mallorca el Neocomià (Cretàcic inferior) i el Dogger (Juràssic mitjà) estan constituïts per roques margoses tan semblants que freqüentment resulta totalment impossible distingir un terreny de l'altre, en tant que no es trobin fòssils. Quantes vegades he passat hores cercant un fragment d'Ammonites, un sol Nummulites, un bocí d'Equínid que me donàs llum sobre l'edat d'un terreny determinat! I no rares vegades és impossible en absolut trobar-ne cap i al geòleg no li queda més remei que classificar el terreny pel seu aspecte litològic i, per tant, subjecte a molts d'errors que poden tenir molt greus conseqüències per la seva aplicació a aigües o a mines.

Quan el geòleg fa l'estudi d'un terreny, es troba totalment impossibilitat de recórrer pertot, i de vegades cerca infructuosament fòssils per certs indrets mentre a dues passes pot tenir un jaciment de molta o de poca importància que li resolgui el problema. Ara bé, el que és una dificultat pel geòleg, no ho és pels habitants de la localitat. Certs fòssils són tan característics que no poden menys de cridar l'atenció als pagesos i inclús aquests els donen noms; així per Alacant als Nummulites, Orbitolines, etc., els diuen lletilles de pedra; als Equínids els anomenen panets de moro; pertot coneixen els cargols de pedra o les copinyes de pedra (Mallorca) i petxines de pedra (Catalunya, Alacant).

La recerca i recolecció de fòssils significa una distracció no inferior a la que pugui donar el caçar, per exemple; un passeig pel camp en cerca de fòssils té un encant del qual manca quan el passeig es fa sense cap finalitat. I a això s'ajunta la higiene, ja que significa un estímul per sortir a l'aire lliure i fer exercici moderat,

en lloc d'estar-se tancat al cafè o al casinet discutint estèrilment de política o escoltant la radio. Així podria donar-se el cas que tots els pobles tenguessin un o varis aficionats a geologia que anassin recollint fòssils i guardant-los a ca seva en les condicions que ara direm. Especialment indicats per fer aquestes colleccions locals són els mestres d'escola, els quals, valent-se dels deixebles, poden reunir fàcilment colleccions molt importants que serveixen per desenrotllar la curiositat científica als seus deixebles, per a fer-los fer higiene i naturalment per totes les aplicacions de la Geologia. Tals colleccions permeten que quan un geòleg va a estudiar la geologia d'aquella zona trobi una orientació sobre els jaciments de fòssils i ja de primer cop d'ull prengui una idea sobre els terrenys que dits fòssils indiquin i vagi a cop segur a visitar els llocs on estan.

A mi personalment, malgrat el poc desenrotllades que desgraciadament estan a Espanya les colleccions locals, m'han prestat serveis immillorables; a Mallorca les colleccions d'En Llorenç Garcies, apotecari d'Artà; del malaguanyat Sr. Fornaris, mestre de Son Servera i del rector de Felanitx m'han estat molt útils per l'estudi de la Serra de Llevant, així com les d'En Josep Rosselló, mestre nacional llavors de Sant Joan i la de Na Matilde Pomar, mestressa de S'Arracó. Per la regió d'Alacant, dec indicar l'esplèndida col·lecció del Sr. Vicedo, d'Alcoy, així com la del Sr. Segura de la mateixa localitat i la de D. Antoni Mora, mestre de Sella.

Perquè les colleccions siguin útils, és absolutament indispensable que cada fòssil tngui la localitat exactament indicada, a ésser possible, amb tot detall. Així per exemple, una etiqueta dient: "Camí del Recó de Bugaya, uns cent metres abans de les cases, Xixona". Si es tracta d'una muntanya, indicar bé quin costat i l'altura més o menys, així per exemple: "Puig Negre, a mig vessant Sud-Oest, Felanitx". La importància de l'exactitud de la localitat és tal, que quan es desconeix la localitat d'un fòssil, el millor que es pot fer és tirar-lo o tot el més, si és molt bell i es vol conservar, posar: "localitat desconeguda". Si es té algun dubte, cal sempre posar un interrogant a la localitat.

Quan es recullen fòssils, solen recollir-se preferentment els fòssils més grans i més bells i freqüentment l'interès científic d'aquests és molt inferior a fòssils que no són gens bells i que poden tenir sols alguns mil·límetres; cal, de consegüent, guardar-ho tot. Record un cas pintoresc d'un senyor que tenia un ammonit molt gran i creient-se tenir un tresor m'ha posat dificultats perquè me l'endugués per es-

tudiar-lo. El colleccionista no ha d'oblidar que els fòssils, si no són classificats, no tenen cap valor; per consegüent, si se'ls guarda com es guardaria una joia i no se'ls vol posar en mans del geòleg, la funció primordial de les col·leccions queda sense realitzar. La solució pot estar en demanar un rebut dels exemplars que el geòleg s'endugui, però s'ha de tenir en compte que els fòssils interessin al geòleg no precisament per ells mateixos, sinó per l'auxili que li donen, de manera que una vegada classificats i publicats els treballs, cap interès té de conservar-los, ans bé, li fan nosa. Una solució molt elegant pel colleccionista és regalar els que tenguí duplicats i deixar, per ésser retornats, aquells dels quals sols en disposa un exemplar. A canvi d'això, el geòleg citarà el seu nom en les seves publicacions i el colleccionista tindrà la col·lecció classificada i un exemplar del treball.

Ja que parl de classificació, he de fer notar que no és convenient que tracti ell mateix de classificar els fòssils. Per això no basten uns quants llibres i, freqüentment, ni tan sols una bona biblioteca, apart que és necessària una especialització que sols es troba entre els paleontòlegs que dediquen la seva vida a una especialitat determinada. A Mallorca, comptam amb En Guillem Colom Casanovas, de Sóller, especialitzat en Foraminífers i que ha fet els seus estudis sota la direcció de mestres tan eminents com Lapparent i Douvillé. Jo, amb els fòssils recollits, faig una primera classificació i els que no he pogut determinar amb rigurosa certesa, que generalment són més de la meitat, els envii a especialistes, bé espanyols com En Colom o En Bataller, bé francesos, alemanys, etc. Un error de determinació d'una espècie té conseqüències molt greus, no solament per la ciència pura, sinó per l'aplicada a aigües o mines. Sols per aquest treball d'Alacant, he enviat fòssils a set o vuit especialistes, a cada un dels del grup de la seva especialitat. El més que pot fer el colleccionista és tractar de mirar el grup a què pertany el fòssil i si creu, per comparació amb una figura d'un llibre, haver trobat aquella espècie, posar el nom, però sempre amb un interrogant.

A les col·leccions locals, és freqüent que es facin confusions, canviant un fòssil d'una caps a una altra i això pot donar lloc a gravíssims errors. Per evitar-ho, cada fòssil convé que dugui un número bé escrit en tinta, bé amb una etiqueta engomada i llavors cal que l'etiqueta que duu la localitat porti el mateix número. Per oblidar això, he vist a un poble d'Alacant una col·lecció bastant bona, feta pel rector del poble, en la que, degut a un trasllat, s'han

mesclat les etiquetes i la major part dels exemplars són inútils en absolut. Una bona precaució és, a més de l'etiqueta amb la localitat detallada, escriure en tinta sobre el mateix fòssil el nom de la localitat més o menys abreujat, per exemple: en l'exemplar que digués "camí del Recó de Bugaya, etc." escriure simplement: "Recó de Bugaya" o inclús "Bugaya" sol, sempre a base de tenir també l'etiqueta amb el nom ben detallat.

Seguint aquestes instruccions, s'aconsegueix fer una labor utilíssima a la localitat, labor que el dia de demà es pot traduir en descobriments que signifiquin una riquesa pel poble i, encara, s'afegeix un atractiu nou a la vida, ja que tot fent una labor patriòtica es fa higiene i, per consegüent, salut.

BARTOMEU DARDER I PERICÀS

ASSOCIACIÓ PER LA CULTURA DE MALLORCA

CRÒNICA

JUNTES GENERALS.—El dia 28 de gener es celebrà la Junta General ordinària amb nombrosa assistència. Foren aprovats l'estat de comptes i la Memòria del Secretari, reglamentaris. El President donà compte de la nostra actuació durant l'any passat, en la qual destaca la campanya en pro del bilingüisme a les escoles de Mallorca, la redacció de l'Avantprojecte d'Estatut de les Illes Balears i l'haver atès que es portà a terme la celebració de l'Assemblea que aprovà el Projecte definitiu de l'Estatut, i lamentà que els distints partits polítics no el prenguessin per bandera en les seves actuacions. Recordà també l'haver aconseguit l'Associació la creació de Càtedres d'Estudis Balearics a les tres illes, i l'encàrrec rebut de l'Excma. Diputació de regentar-les a Mallorca.

Encara que sols fós reglamentària la renovació de la meitat de la Junta Directiva, el President posà a disposició de la General tots els càrrecs i per aclamació s'elegí la nova Directiva, el President de la qual resultà ésser En Josep Rosselló.

El susdit consoci no va poder acceptar l'encàrrec per les seves ocupacions professionals i, per consegüent, es convocà una nova Junta General pel dia 11 del corrent. La Junta Directiva que ha resultat elegida, també per aclamació, com a resultat de les dues reunions, és la següent: President: Miquel Massutí; Vice-President: Antoni Salvà; Secretari: Estanislau Pellicer; Vice-Secretari: Andreu Ferrer; Comptador: Andreu Crespi; Tresorer: Joan I. Valentí; Bibliotecari: Francesc de S. Aguiló; Vocals: Emili Darder; Josep Costa; Guillem Forteza; Miquel Sureda i Blanes; Antoni Mulet.

CURS DE BIOLOGIA.—La Secció d'Aspirants a Mestres ha organitzat un curs d'iniciació a la Biologia a càrrec del Sr. Miquel Massutí. El curs consta de deu lliçons, de les quals s'han explicat les cinc primeres sobre els temes següents: Matèria viva, Citologia, Metabolisme, Reproducció i Genètica.

E L S L L I B R E S

PONS, MN. ANTONI.—*Constitucions e Ordinacions del Regne de Mallorca* (S. XIII-XV). Vol. I.—Ciutat de Mallorca, Estampa d'En Guasp, 1932.—CIV + 269 pp. 16.è

És aquesta obra, la més important fins ara i més voluminosa, fruit de les recerques d'arxiu d'aquest home feiner i constant que és Mossèn Pons. Dins les seves pàgines es conté matèria interessantíssima, de coneixença i maneig indispensable, d'ara en envant, a l'historiador i a l'amador del nostre règim polític i social d'en temps passat. El tema és particularment adient al nostre parlar d'autonomia, remogut suara com un foc d'encenalls i abandonat llastimosament, pel que sembla.

El centenar de pàgines del *Proemi* ordenen i enfilen una pila de nocions que resten ara puntualitzades. Explica aquest llarg proemi com el nostre antic Regne de Mallorca fou de naixença franc com cap altre al món, per la Carta Pobla jaumina de 1230. Naturalment, gelosos d'aquell estat, la major i més urgent cura dels nostres Jurats havia d'ésser, temps a venir, el manteniment en tota llur vigència i integritat de les franquesses i privilegis atorgats per uns reis, confirmades per uns altres, i més tard, poc a poc, restringides amb distincions primer i escapçades i suprimides per fi sense contemplacions per uns altres reis ja llunyans, ben llunyans, dels nostres orígens. Aquesta cura conservadora a ultrança suposava una necessitat bàsica de compilació del nostre dret polític, la història i bibliografia del qual és amplament i minuciosament comentada per Mn. Pons—en un estil mescla de nou i de vell que malda per acostar-se als originals de què són plens els ulls i la ploma del transcriptor dels documents, que fa de bon llegir, però que la claredat expositiva hauria agraït, potser, veure simplificat—. Els vells manuscrits tretzcentistes de P. Torrella i el Còdex Burgues-Zaforteza; els 42 còdexs, honor del nostre Arxiu General Històric; l'activitat del *Gran i General Consell* sobre el particular, avivada tot d'una que necessitats apremiants de fam, pesta, guerra o preocupacions econòmiques li permetien un respir, amb ambaixades, com la de Pau Moix a Felip II, i altres; tota la literatura jurídic-foral, com en diu l'autor, manuscrita i impresa, és passada en revista. I una vegada descrita l'obra d'Antoni Moll (1663), culminació de la proposta de M. Genovart en 1541, i les posteriors, segueix encara l'extens proemi comentant el canvi esdevengut en el nostre règim després de l'anexió dels regnes espanyols en la unitat nacional, amb unes interessantíssimes citacions sobre la catalanitat dels mallorquins i la relació de diverses i ben demostratives incidències.

El proemi acaba amb l'explicació—que prou necessària era, i que res no hauria perdut amb una major precisió—del lloc d'extracció, omesa per desgràcia en la primera publicació en el B. S. A. L., dels textos que formen el cos del llibre. Basta passar els ulls per l'índex del llibre per fer-se càrrec de la importància i valor del

llibre proporcionada per la qualitat dels textos inèdits transcrits. A la llarga llista d'aquests s'afegeixen encara en un Apèndix: el prefaci del *Sumari e repertori* de Micer Teseu Valentí o *Valentina*, (1495); fragments del parlament del pare d'aquell, el famós jurista Ferran Valentí en la sessió del Gran i General Consell de 13 de desembre 1467 sobre ajut al rei Joan, donat com a mostra, preciosa, de l'oratória política del temps; i l'encapçalament de la Recopilació de franqueses dels doctors Canet i Mesquida (1622).

Agraïm a Mossèn Pons el treball que ens facilita amb aquest llibre i el felicitem per aquesta nova prova de la seva laboriositat. I no l'encoratjam a proseguir per aquest camí, perquè no ho necessita qui, negligent de tota altra satisfacció que no el deure complit, fa via cap endavant, tot sol i amb tanta constància per la que li dicten les seves aficions.—J. P. M.

MARCE RIBA, PROF. DR. J.—*Géologie de la Méditerranée Occidentale* (en curs de publicació) sota la direcció del...

El Dr. J. Marcet Riba, l'infadigable investigador català, ha pres damunt les seves espatlles una tasca tan pesada que en principi era de témer un lamentable fracàs, en opinió dels que coneixen les dificultats materials i d'ambient que a Espanya condicionen aquestes obres científiques de gran envergadura.

Amb motiu del Congrés internacional de Geologia celebrat a Madrid l'any 1926, de l'èxit científic del qual, tan extraordinari fou, sols en tenen precisa idea els geòlegs, Marcet Riba es proposà publicar un fascicle referent a les excursions del congrés a Catalunya i Mallorca, sota el títol de "Expedicions geològiques a les terres catalanes"; però tantes i tan valuoses foren les notes i comunicacions que sobre els països catalans presentaven els congressistes estrangers i espanyols i—sobre tot—tantes les suspicàcies que en l'ambient barceloní oficiós despertaren el títol i propòsits, de l'obra a la qual tal vegada es volgué aplicar l'anomenat decret de "repressió del separatisme", que l'editor Marcet Riba, hagué de modificar i ampliar el seu pla, projectant la publicació de la "*Géologie des pays catalans*" (Rosselló, Andorra, Catalunya, València, Balears) en tres volums, dels quals el tercer, ja independent de les tasques del congrés geològic, es dedicaria exclusivament als països catalans. Però si bé el títol de la publicació seguia essent sospitós de separatisme, i l'ajuda oficial espanyola seguia negant-se al seu editor, en canvi, la cooperació espontània i eficaç dels geòlegs i centres científics estrangers, contribuï poderosament a assegurar l'èxit de la iniciativa i a augmentar el seu caràcter internacional. En fi, transformada en "*Géologie de la Méditerranée Occidentale*", ha començat recentment a publicar-se patrocinada per importants editors de set nacions (Verdaguer a Barcelona).

El volum I, format per tres fascicles, conté una extensa ressenya del XIV Congrés geològic internacional i de les seves excursions a les regions catalanes. Un notable treball de B. Darder sobre el relleu i la tectònica de Mallorca i les narracions de les excursions per la nostra illa, dirigides per Darder, Cincúnegui i Fallot, interessien especialment als mallorquins.

El volum II, del qual acaba d'aparèixer el primer fascicle, es formarà amb les comunicacions fetes sobre la regió catalana amb motiu de les excursions del congrés geològic. En aquest volum es publicaran treballs d'Argand, Carandell, Fallot, Fourmarier, Johnston, Lencewicz, von Seilitz, Staub, Carbonell, Candel, Stille i Winkler sobre la geologia de les Balears. Altres treballs sobre Mallorca, de Bennet i de

Colom, s'inclouran en el volum III dedicat també a la Geologia i Mineralogia de les terres catalanes.

Els volums IV i V, amb els quals es donarà fi a l'obra, es dedicaran respectivament a les regions bètica i sub-bètica (València, Múrcia, Andalusia) i a la zona nord-africana (Marroc, Alger i Tunis).

Per tot el que duim exposat es pot deduir la importància d'aquesta iniciativa editorial i la seva gran transcendència, no sols científica sinó pràctica; proves d'això últim en són, per exemple, els nombrosos treballs que en el volum II es refereixen a la conca potàssica de Cardona i Sùria, el profit industrial de la qual és incalculable.

La presentació de l'obra amb format 25'8 per 20'3 cm. és admirable i honra les premses barcelonines. Està avalorada amb abundants i magnífiques figures, làmines i mapes; la major part del text està redactat en francès, però no hi escassegen els treballs publicats en castellà, català, alemany i anglès. És una publicació de luxe i costosa, però les favorables condicions de la subscripció la posen a l'abast de tothom—per la qual cosa ens permetem recomanar-la calurosament als lectors de L. N. T.—i a més poden adquirir-se per separat els fascicles o treballs que interessin especialment.—F. N.

SERRA ROURE, E.—*Els nois de cara al poble*.—Barcelona.—52 pp.

Vetaquí un altra obra que pel seu format sembla adreçada als infants (i tota la presentació exterior confirma la primera impressió), i que, no obstant, ens apar poc útil pedagògicament.

L'autor confessa que l'obra ha sorgit com quelcom necessari del seu subconscient d'infant, i amb la voluntat d'agermanar al record infantil amb el fet social.

Aquesta àmplia perspectiva és el que allunya l'obra de l'esperit dels nins i probablement no deixarà realitzar la intenció de l'autor que el llibre serveixi per donar una educació vitalment democràtica i universalista als nois.

Els propòsits transcendents—arriba a produir en els infants l'esperit de revolta—són excessius, a més de discutibles, perquè els nins hi prenguin interès, ja que moltes coses escaparan a la seva intel·ligència; el to, en general, és també massa alt pels infants; és per tot això que els nins es trobaran que si l'autor vol posar-los de cara al poble, el llibre i l'esperit que l'informa no és prou de cara als nois.

En canvi, a molts lectors grans plauran alguns dels capítols d'aquesta obra, escrita amb una bona intenció evident.

Els dibuixos, obra de Grau Sala, són de factura moderna, expressius, a voltes exagerats, però sempre produeixen bon efecte.

La presentació del tomet, com obra feta a Can Altés, és agradable i tipogràficament perfecta.

JOSEPH I MAYOL, MIQUEL.—*Un adolescent fet home*.—Barcelona.—122 pp.

És segurament amb aquesta novel·leta curta que Miquel Joseph i Mayol fa la seva entrada en el camp literari.

Hi ha en el petit tom, en les narracions, en tota la novel·la, una cosa indefinible, però fàcilment constatable, que ens diu que es tracta d'un debut.

París, Mallorca, Argèlia són els països en què es situa l'acció i, salvades algu-

nes observacions que no es subjecten a la realitat, les descripcions són fetes en un pla de dignitat literària.

Els fragments en els quals ha de dominar l'aspecte psicològic són aquells en què més se nota, al nostre veure, ésser l'autor un debutant.

Però tal volta per l'esforç que això representa i pel valor que té la part descriptiva no seria just de desanimar a Joseph i Mayol.

L'argument és senzill: la novella d'un jove català benestant que es casa amb una mecanògrafa parisenca, i que en plena lluna de mel es veu arrastrat a l'abandó de l'esposa per les arts captivadores d'una germana. Finalment, després d'anar cercant endebades, es tornen trobar marit i esposa i l'obra acaba bé, com les comèdies burgeses.

L'edició és senzilla, però feta amb cura.

Diguem finalment que esperam que en noves obres es faci Joseph i Mayol un nom en el nostre món literari.

VILA, JAUME.—*Hores rurals*, Poemes.—Sant Sadurní de Noya.—84 pp.

Trenta tres composicions, curtes totes, formen aquest tom, en el qual Jaume Vila ha deixat el fruit gens negligible del seu primer contacte amb la Poesia.

Sense ésser cap revelació extraordinària, Jaume Vila s'incorpora amb aquest llibre de poesies a la sèrie de poetes que a Catalunya donen prestigi a la llengua pròpia i reten culte fructífer i agradable a les Muses.

Damunt temes exclusivament rurals ha construït el poeta de Sant Sadurní una sèrie de composicions, en les quals a més d'autèntica inspiració, hi ha imatges ben trobades i una tònica general, quant a valor literària, digna d'ésser registrada.

*Del dolç adormiment de la hivernada
ara han obert els ulls els ametllers*

canta el poeta en "Els ametllers florits", senyalant així el despertar dels arbres que en ple hivern ens donen l'espectacle de la seva florida magnífica.

I el maig i el juny i la tardor i la pau nocturna del camp li donen temes on vessar, amb la força de la inspiració pròpia, la descripció de la Natura, sempre igual i sempre variada.

Joan M. Guasch, el poeta llorejat, ha posat el llibre un Pòrtic, en el que diu:

*Pren, lector, aquestes planes,
i obre el llibre poc a poc.
Hi ha el so pur de les campanes
i el perfum de l'albercoc.
Ves llegint, de mica en mica,
no t'aturis al cancell.
Cada vers i sa música
du regust de vi novell.*

I aquestes vuit ratlles del Pòrtic defineixen la poesia de Jaume Vila de manera insuperable.—R. R. T.

VALENTÍ, JOAN I.—*La lluita contra la follia*. Assaig de vulgarització.—"La Nostra Terra", Ciutat de Mallorca, 1931.—72 pp.

L'amic Dr. Joan I. Valentí ha reunit, en un tiratge apart, la sèrie d'interessants articles que sota el títol esmentat ha vengut publicant a LA NOSTRA TERRA.

En una breu "Exposició del Problema", manifesta l'augment que amb la civilització ha sofert l'*espantosa folia*, arribant, per exemple, la xifra actual dels malalts mentals en el cantó de Zürich a un 9 per 1000 de la població.

En un segon capítol (El concepte de folia. Folls i semifolls) fa història del concepte tengut sobre la folia des del temps més remots fins a l'actualitat, i després en descriu els seus símptomes més freqüents. Manifesta les successives gradacions que hi ha entre l'home normal i els folls i es detura a passar revista als principals tipus intermedis o semifolls.

El capítol següent, que tracta de l'Etiologia o estudi de les causes, té una extensió preferent, ben merescuda, ja que, com diu l'autor, no podem atacar el mal sinó anam a la rel.

I amb un criteri al nostre entendre molt seré, molt just, explica el paper, que segons els coneixements científics actuals, tenen com a factors de la folia: l'herència, les intoxicacions (infeccions agudes, estupefaents, intoxicacions professionals, autointoxicacions i particularment la sífilis i l'alcohol); la civilització i la sexualitat, isolament, emocions, suggestions (família, social, lectures, premsa, espectacles).

En el quart capítol, que titula "La Profilaxia Mental", descriu els mitjans de lluita que posem per combatre les causes i per prevenir la folia. Respecte a la lluita contra l'herència patològica, es manifesta en contra, per raons d'indole científica, moral i humanitària, dels procediments preconitzats per exaltats, com són la mort dels alienats incurables i idiotes o la castració dels anormals; es mostra reservat quant a l'enclaustrament perenne i es declara partidari decidit de la prohibició legal dels matrimonis entre els anormals. Remarca, seguidament, la importància de la lluita antisifilítica, antialcohòlica i contra els estupefaents. I s'ocupa, oportunament, de la necessitat de crear càtedres de psiquiatria a les Facultats de Medicina; que els manicomis siguin institucions científiques a més de terapèutiques, i d'instruir i fer propaganda entre el públic, per tot el qual fóra molt convenient comptar amb ajuda, com a Nord-Amèrica, d'algun Mecenes.

Finalment, s'ocupa de la Higiene Mental que tendeix a l'equilibri mental i millorar-lo si és possible, i tracta sobre la Higiene mental en relació amb al sexe femení, les constitucions mentals i mòrbides, sexualitat, orientació professional, organització del treball, producció literària i artística. I com a realitzacions principals remarca: els fitxers de psicòpates (als manicomis, dispensaris, presons i sobretot a l'escola), dispensaris d'Higiene Mental i Hospitals psiquiàtrics. Aquests darrers vendrien a substituir, modernitzats, els actuals manicomis, canviant també el nom a causa de la prevenció del públic pel nom darrerament expressat.

Opinam que aquest assaig de vulgarització de la lluita contra la folia és qualche cosa més que un assaig: és una encertada *mise au point* d'una importantíssima qüestió d'indole científica i sobretot social. I avui en dia que la qüestió de les malalties mentals és un problema que, per la seva extensió i camí, constant i seguit, d'augment, preocupa a les nacions més civilitzades, no podem menys que recomanar insistentment la lectura d'aquest opuscle a tothom, ja que a la Societat sencera interessa la solució del problema.

I deim que el Dr. Joan I. Valentí ha fet una encertada *mise au point* perquè veim en la Memòria les següents qualitats: bona documentació, —que demostra que l'autor està al corrent de les doctrines més modernes,—sinceritat i tacte, apart d'un bell estil literari que fa agradable la seva lectura.—E. D.

L E S A R T S

L'ART D'ANTONI GELABERT

Ja L. N. T., en el noticiari del passat gener, va ocupar-se de la pèrdua irreparable d'Antoni Gelabert i condensà, amb la brevetat obligada en un obituari, quelcom de la seva iniciació en la pintura i de les seves arrelades aficions per altres rams de cultura, que compartiren les il·lusions i els amors més excelsos de la seva existència.

Bé és ver que la desaparició de l'amic bondadós ens mou a plany i recordança, però no és el nostre intent fer de l'amistat una apologia. I hem deixat que el temps atenuàs la dolorosa impressió, per referir-nos a la seva obra i enfocar-la amb la serenitat que la seva transcendència requereix.

I el que primer se'ns acut (per semblar-nos la clau que ens permetrà d'entrar al que fou palau de la seva ànima noble, on es forjaren tan dignes concepcions formals), són les paraules de conhort que recentment dedicarem als artistes que sentissen melangia. "Recorda—dèiem—que en l'interior de tot artista seriós es desenrotlla quelcom de commovedor i a voltes dramàtic; es produeix una tan forta preocupació per donar forma externa a les seves concepcions...", i ara aquesta afirmació adquireix, en aquest cas concret, un relleu intens i descobreix cruament el més íntim de la formació del seu caràcter i, conseqüentment, de la seva producció.

Sorgí el seu art en una època en què s'ensenyoria, aquí, una tendència unilateral. Es podia tractar diversitat d'assumptes i fins imprimir-los certa personalitat, però estava vedat de sortir d'uns estrets límits quant a factura, tècnica i dibuix. Era temerari allunyar-se'n, perquè la font més persistent, que educava el gust de la majoria, provenia d'uns quants mestres que ens han deixat, en llurs obres filles d'honrada inspiració i estudi, records molt estimables del bell camí que seguiren. Camí, però, que no disfrutava, com cap altre tampoc podrà fer-ho, de l'exclusiu privilegi de glossar la bellesa, que tan diversament podrà sempre copsar-se, d'un mateix objecte.

Gelabert, airejat el seu esperit a fora, coneixedor de les aleshores noves aspiracions de l'art (el camp del qual era més fèrtil i espaiós després de la labor dels impressionistes), es marcà una ruta rectilínia, l'única que devia seguir: la que concordava amb la seva manera d'ésser i que va sostenir fins a l'últim, valerosament. Orquestrà els obscurs en masses definides, fortament delimitades encara que estretament unides per ferma harmonia. Així, en el seu art, les ombres eren el menjar exquisit, sobre els inesperats acords de les quals desplegava sovint una riquesa de taques càlides de sol. Mes l'ambient repellia les seves obres i apartava els més de fruir dels valors que francament i descarnadament ens descobrien, similars als de bells finestrals.

La seva lluita a l'avantguarda ha durat un quart de segle. No va ésser sempre comprès i considerat per tots. Sols el seu tremp d'acer pogué re-

sistir tan temps un vent contrari. Pacient i conscient, dotava de major solidesa la seva pintura que, lligada, a fora, als corrents de l'època en què fou realitzada (bé fos per influència o coincidència, i apart de característiques personalíssimes), tengué la virtut de fer meditar als interessats aquí per la pintura. Deixant al marge pròpiament un important nombre d'intelligents en aquest art,—i ens referim de manera especial a aquell gran sector de públic en el qual la impressió fou més forta per no estar familiaritzat amb el que aleshores, en art avançat, es produïa a l'estranger, i que amb aguda intuïció s'ha anat saturant de les modernes tendències,—Gelabert mentrestant seguia millorant la seva obra, fent-la més reposada i assimilable. I finalment, a la darrera exposició presentada a les Galeries Costa va obtenir un èxit rotund de crítica, de venda i d'adhesió. Havia complert la part revolucionària.

Malgrat que, a l'últim, la resultant dels judicis més selectes fos confortadora, consideram aventurat el pretenir assenyalar el grau de qualitat de la seva pintura; el seu valor plàstic. Fiem-ho al temps. Però sí que podem afirmar que els seus quadres tenen tota la força, una gran força de sinceritat, de bona fe, comparable a la que ens han fet sentir, contemporanèment als museus, les obres que hi romanen representatives dels genis que capgiraren els conceptes i formes de l'art.—BARTOMEU BAUZÀ I CASCANYER.

EXPOSICIONS

MERCÈ POU

La jove pintora Mercè Pou presenta a les "Galeries Costa" una notable exposició de natures mortes. Ens plau que quedin manifestes en les seves obres qualitats prou excel·lents perquè, havent-ne d'assenyalar algunes, no se'n pugui titllar de judicar amb galant benevolència.

En aquesta exposició, sovint hem pogut admirar com se destaquen, dins un fons suau, coloracions justes, delicadament sentides. El bon gust i el talent se donen la mà en resoldre amb gran simplicitat harmonies noves que forçosament atrauen la nostra atenció vers els elements que impressionaren l'artista. Aquesta sap velar els tons amb la grisor convenient, sense perdre la seva lluminositat; fa brillar colors intensos, sense decaure la finor i equilibri del conjunt; desenrotlla temes en variants encertades d'un color predominant. La manera és sempre d'atraient espontaneïtat, i a través de la seva inspiració inquieta, fruites, gerros, plomes, teles, peixos i flors adquireixen un aspecte captivador.

Valuoses com són les seves obres, deixen entreveure una quantitat d'illusió i facultats que ens fan esperar encara una superació en l'avenir.—B. B. C.

CONCERTS

DARIUS MILHAUD-JANE BATHORI

No creim ésser suspectes quant a la nostra posició de franc i decidit acolliment de les modernes tendències artístiques i, particularitzant més,

musicals. Això ens dona ara, doncs, en ocasió d'aquest concert, la màxima llibertat per parlar sincerament, segons el nostre criteri, sobre el mèrit i valor que per nosaltres té el mentat compositor francès.

Volem declarar per endavant que el nostre judici en res pot afectar als organitzadors del concert corresponent al curs de la "Asociación de Cultura Musical", puix que consideram d'un gran interès sessions com la del dia 18 que ens permeten treure el cap per la finestra i guaitar el que passa pel món.

Darius Milhaud és un dels moderns compositors que, junt amb Auric, Durey, Honegger, Poulenc i Tailleferre, constituïren a París el "grup dels sis" i han estat els capdavaners de les orientacions musicals d'avantguarda a França. És, per consegüent, ben interessant de conèixer la seva obra.

La producció de Milhaud és molt copiosa. "Escriu, escriu sempre; és el periodista de la música" ha dit d'ell Strawinsky i no precisament en un sentit d'alabança. Seria, doncs, pueril voler-lo jutjar per les escasses mostres executades en el concert de què parlam. Però a base de les obres que ens foren donades, hem de dir que l'art de Milhaud ens va fer l'efecte d'ésser del tot insincer i, per tant, completament negligible.

Salvant les *Tres saudades del Brasil*, composicions que almenys són animades, vulgues que no, pel ritme popular, tota la resta ens va semblar ben buida de contingut, en especial els *Poemes jueus* que posaren fi a l'audió. Tot plegat, un perfecte trucatge que pot durar mentre la manca de preparació dels públics (i no parlam del nostre que acollí amb marcada fredor l'obra de Milhaud) els faça tenir por d'aparèixer, en rebutjar aquest fals art, com a poc intelligents.

I consti que en al·ludir amb això l'snobisme no volem afirmar que siga inútil l'existència de l'snob, però si aquest ho admet tot amb tal que porti el segell de l'originalitat, cal que s'efectuï després una bona garbellada i no es deixi passar sense protesta el que sovint no és més que un ben muntat afer comercial.

Pel que fa a Milhaud, sembla sortosament que la gent comença a reaccionar i s'adona del seu valor vertader, sobretot en obres d'una certa volada on és més difícil aguantar l'alè de la sinceritat. El seu *Maximilien* acaba d'ésser rebutjat a París i *Le pauvre Matelot* ha fracassat a Barcelona.

El concert començà amb l'execució al piano a quatre mans per Mme. Jane Bathori i Milhaud dels *Morceaux en forme de poire*, d'Erik Satie. Podria fer-se alguna fàcil ironia amb el títol, però deixant això de banda s'ha de reconèixer que molts d'aquests fragments són ben interessants.

El programa comprenia, demés, un recull de cançons de Fauré, Chabrier, Debussy i Ravel. Les d'aquests últims, en particular els subtils i deliciosos recitatius que Debussy posà a *Trois chansons de Bilitis*, semblaven donades a posta per evidenciar la immensa distància que separa una joia de llei del fals oropell.

L'execució del programa anà a càrrec del mateix Milhaud al piano i de la cantatriu Mme. Jane Bathori, la qual s'acompanyà també algunes cançons. La veu velada de dita senyora no ajudà ben segur a temperar l'ambient glacial que regnava a la sala. I no ens referim certament a la seva gèlida temperatura.—E. P.

RECULLS DE FORA

Per les Constituents espanyoles començà el mes amb el debat sobre la dissolució dels Jesuïtes, debat que fou "guillotinat", després del discurs del Sr. Albornoz, en la sessió del 4. Seguidament començà en successives sessions la discussió de l'articulat de la llei del Divorci, que quedà aprovada en la seva totalitat dia 25.

En la sessió del dia 10, els diputats més extremistes interpellaren el Govern sobre les mesures preses contra els agitadors revolucionaris, deportats a Guinea, i fou rebutjada, després d'un enèrgic discurs del Ministre de la Governació, la proposició presentada.

* * *

Aquesta actitud de protesta al Parlament fou flanquejada arreu d'Espanya per una sèrie de vagues generals, o més ben dit, d'intents de vaga general, ja que poques foren les que reeixiren, amb l'objecte, es deia, de protestar també de la sortida del "Buenos Aires"; vagues que prengueren caràcter violent i cruent a més d'una ciutat, reproduïdes en diversos rebrots esporàdics de la campanya de la F. A. I.

* * *

Complint el decret de dissolució de la Companyia de Jesús a Espanya, el Govern s'ha incautat aquest mes dels seus edificis i establiments d'ensenyança, religiosos i culturals. La redacció i publicació de "Ibèrica" fou autoritzada l'endemà de clausurada. Dia 1 el Nunci de S.S. lliurà al Ministre de Justícia un Memoràndum del Vaticà sobre el decret. El text d'aquesta nota fou publicat per l'"Osservatore Romano" del dia 17.

* * *

A Madrid, el diumenge 21, pronuncià el Sr. Lerroux, Cap del partit radical, el seu tan anunciat i esperat discurs. El dia 28, li fou ofert a l'Hotel Ritz, de Barcelona, un banquet que es caracteritzà per l'assistència de coneguts comerciants i industrials barcelonins, i fou ofert pel Sr. Matheu.

* * *

A primers de mes es féu públic a Madrid el dictamen emès per la Comissió parlamentària de l'Estatut de Catalunya. Segons aquest dictamen Catalunya seria una regió autònoma de caràcter bilingüe, amb ciutadania catalana, un alt tribunal de justícia, i la Generalitat com organisme de Govern, poder executiu a la regió de la legislació de la República espanyola, i amb cura de l'ordre públic a càrrec seu. L'Estat mantendria la seva organització actual d'ensenyança. La Generalitat podria crear els Centres que cregués oportuns sense deixar de vista l'art. 50 de la Constitució. Un mes

després d'aprovat l'Estatut, es convocarien eleccions generals a Catalunya. Queda encara pendent d'examen a la comissió especial el règim econòmic.

En la sessió de les Constituents del 20, el Ministre d'Hisenda, Sr. Carner, llegí els primers pressuposts de la República, la discussió dels quals, amb la de les lleis tributàries amb les que es persegueix l'anivellació, ocupa a hores d'ara la preferent atenció de les Corts.

L'atenció del món torna estar girada cap a Orient. *Ex Oriente lux...* Ara la llum és la que ve de les fogueres de guerra declaradament encesa. Fracassada la conferència de pau entre la Xina i el Japó a darrers de gener, passaren unes setmanes de tira i aflixa, que si no era ja la guerra no li mancava més que el nom. Les potències trameteren vaixells espectadors a vigilar llurs parts de les concessions internacionals de Xang-Hai. La Societat de Nacions demanà informes, es reuní, envià notes, es tornà reunir, mobilitzant tota la lenta artilleria diplomàtica i d'expedienteig de què disposa. El Japó no s'estigué per res de seguir trametent tropes al continent, enfocant Xapei. El dia 11 es concertà una treva, aconseguida per les gestions del jesuïta francès P. Jacquinot. A l'acabament de la treva seguí un altre ultimàtum japonès a Xina i a aquest el començament de l'ofensiva japonesa a Xang-Hai, continguda fins ara inesperadament per Xina, al mateix temps que semblen iniciar-se dificultats interiors en el Japó.

Dia 6 s'obrí solemnement a Ginebra la Conferència del desarmament sota la presidència d'Henderson. Fins ara, després de l'obertura i els parlaments de les entitats pacifistes internacionals, han seguit els discursos de les grans potències i dels altres Estats, cada un amb les seves propostes. A remarcar les tesis francesa i italiana. Per Espanya parlà el Ministre d'Estat, Sr. Lluís de Zulueta.

Dia 11, tercer aniversari del Tractat del Laterà, tengué lloc l'anunciada visita oficial de Mussolini al Sant Pare. Aquest mes ha estat celebrat també solemnement a Roma el desè aniversari de la coronació de Pius XIe.

Una votació adversa en la sessió del Senat francès del dia 16, motivà la dimissió del Gabinet Laval. Després d'uns dies de consultes i del fracàs de les gestions de Painlevé, primer encarregat del poder per Doumer, quedà format el Govern Tardieu, en el que aquest es reserva, apart de la Presidència, la cartera de Negocis Estrangers, com a titular de la qual segueix ja a hores d'ara a Ginebra la política del seu antecessor.

A Alemanya, l'actualitat política ha girat i gira a l'entorn de les pròximes eleccions a la Presidència del Reich, per a la qual s'enfrontaran definitivament les candidatures Hitler i Hindenburg, sostenguda amb ferma la reelecció del vell Mariscal per tots els no partidaris i temorecs

de l'aventura del *bel Adolf*, que podria resultar d'insospitades i irreparables conseqüències.

Dia 16 tengueren lloc les eleccions presidencials a l'Estat lliure d'Irlanda, en les quals obtengué el triomf el partit extremista de De Valera.

L'autonomia basca entrà en una nova i prometedora fase, després de les reunions d'alcaldes de tot el país tengudes a darrers de febrer, de les quals sortí l'acord unànim de pronunciar-se per un Estatut Basc únic per les quatre províncies basques mancomunades: Araba, Bizkaya, Gipuzkoa i Nabara. Aquest fet consolida i s'agermana amb el de la unió de tots els partits d'aquella terra davant l'Estatut.

Després de la darrera assemblea del Consell General del Partit Català Republicà, s'ha fet pública la separació dels Srs. Carrasco Formiguera, Jover i Nunell, i d'altres baixes motivades per considerar incompatible llur condició de catòlic amb el criteri oficial del partit davant l'aprovació i aplicació de l'article 26 de la Constitució.

A darrera hora, corre el rumor de si aquests elements, juntament amb la Dreta Lliberal Republicana, Unió Democràtica de Catalunya i els addictes de l'ex-Governador Anguera de Sojo, es sumarien per formar un nou partit catalanista de dreta.

Organitzada per l'"Agrupació Excursionista Tagamanent" s'ha celebrat el II Concurs de dibuixos a la ploma sobre el tema: La Masia Catalana, que ha superat amb èxit al primer d'aquests concursos, de tant d'interès, apart de l'artístic, per la recerca documental de l'art popular i les construccions rurals.

La Institució Patxot anuncia el seu 13e Concurs amb un premi de 5.000 pessetes al millor treball sobre el tema "Apologia de la personalitat humana com gènesi social i fonament d'un dret públic concordant amb el dret natural". Les obres han d'ésser originals i inèdites, i escrites en qualsevol llengua romànica o en llengua anglesa; el tema d'admissió acaba el 1er de gener de 1933.

Aquest mes han estat traslladats a l'Arxiu Vaticà els de la família dels prínceps Borghese, cedits en perpètua custòdia, seguint la tendència de concentrar els arxius de les famílies papals, que es tradueix en l'augment d'importància del gran arxiu del Vaticà.

El curs de Conferències que anualment es dona a la Fundació Cambó (Centre d'Estudis de l'Art i la Cultura catalans) de la Universitat de París,

sobre temes generals de cultura catalana, serà destinat enguany a "La pintura catalana en els segles XIX i XX".

El calendari d'aquestes conferències, que seran pronunciades a l'Institut d'Art i d'Arqueologia de la Sorbona, és el següent:

13 de febrer, Henri Focillon: "La pintura catalana i la pintura francesa". Dia 17, Pere Coromines: "La Catalunya del segle XIX". Dia 20, J. Folch i Torres: "La pintura neoclàssica". Dia 23, J. Folch i Torres: "Benet Mercadé i el Romanticisme". Dia 27, Feliu Elias: "El naturisme: Lluís Rigalt, Martí Alsina, Vayreda". Dia 2 de març, Feliu Elias: "Academisme realista: Caba, Simó, Gómez". Dia 5, Alfons Maseras: "Fortuny i la seva escola". Dia 9, J. Ràfols, "L'humanisme, Llimona, Baixeras, Graner". Dia 12, J. Ràfols: "L'impressionisme i la seva repercussió a Catalunya: Russinyol, Canals, Picasso". Dia 15, Rafael Benet: "El post-impressionisme". Dia 16, Rafael Benet, "Les escoles d'avantguarda a Catalunya".

* * *

Per a aspirar als premis anunciats en el Cartell d'enguany, a la secretaria general de l'Institut d'Estudis Catalans, han estat presentats els treballs següents:

Al premi de Filologia: "Vocabulari dels principals termes usats en Jardineria i Horticultura", per Joan Santamaria i C. Casas. "Vocabulari tècnic de la indústria d'adobar pells per a sola", per Gabriel Castellà. "Llenguatge dels pastors", per Joan Amades.

Al premi de Ciències: "Estudi sobre l'abast de la crisi de l'intel·lectualisme en Filosofia", de Joan Corts Peirat.

Al Concurs d'Arxius: Dos treballs de Lluís Feliu i Bargalló: a) "Ordenació de l'Arxiu Notarial de Vilafranca del Penadès". b) "Ordenació i Catalogació dels Arxius dels monestirs de Santa Anna de Barcelona i Santa Eulàlia del Camp" (Museu Diocesà). "El fons notarial de l'Arxiu Històric de Cervera. Inventari dels manuals i catàleg dels notaris i llurs signatures", per Frederic Gómez Gabernet.

Al Concurs de Museus: "Un grup de pintures i escultures del Museu d'Art contemporani de Barcelona, d'últims del segle XVIII al primer terç del segle XIX", per Esteve Batlle Ametlló. "Catàleg dels hostiaris i neuers del Museu Episcopal de Vich", per mossèn Eduard Junyent, conservador del Museu Episcopal de Vich. "El Museu del Teatre de Barcelona", per Marc Jesús Bertran. "Com devien ésser els telers primitius", per Lluís Mas Gomis, secretari de la Junta directiva del Museu de Sabadell.

* * *

Davant la propera celebració del centenari de Goethe creim oportú de recordar les obres que d'aquest gran poeta alemany han estat incorporades a la nostra llengua. L'obra de Goethe, a Catalunya, fou immortalitzada per les traduccions de Joan Maragall; fou més tard continuada per la Biblioteca Literària amb la publicació de "Goetz de Berlinghingen", magníficament traduït per Manuel Raventós, i "Herman i Dorotea", segons la versió de Josep Lleó. Dintre la Col·lecció Popular Barcino (núm. 22) s'ha publicat la introducció del "Faust". I finalment, en la Biblioteca "Univers" (vol. V) tenim la fidelíssima versió que Joan Alavedra ha fet d'una de les obres que més renom han donat a aquest famós poeta alemany: "Les desventures de Werther".

N O T I C I A R I

PRO TEATRE MALLORQUI

L'empresa del "Saló Mallorca" que durant la present temporada ha dedicat funcions a posar en escena obres dels nostres autors dramàtics, l'ha clos amb una vetllada en honor de Joan Palou i Coll, en la qual es representà "La Campana de la Almudaina". Tengué també una part cultural. El poeta Tous i Maroto recità uns versos seus, on conta les excel·lències del teatre clàssic, i afirma el ressorgiment d'aquest després que el jazz-band i el nudisme li tornin el lloc que li prengueren; Fontirroig descabdellà breus idees sobre el teatre social. L'autor Miquel Puigserver parlà del teatre popular en to festiu i mossèn Antoni Pons traçà un esbós històric sobre el teatre mallorquí, desenrotllant la tesi d'un teatre propi per la llengua i els assumptes.

LITERAT FRANCÈS

És a Mallorca el notable literat francès Mr. Pierre Fronair amb la seva muller.

MÉS RÈTOLS EN LA NOSTRA LLENGUA

S'ha obert una tenda a la plaça del "Rastrillo" amb el rètol de "Blanc i Blau".

BAN EN MALLORQUÍ

La nostra primera autoritat municipal ha publicat un ban en la nostra llengua i alhora amb l'espanyola, amb motiu de les diades carnavalesques, per tal d'esquivar els abusos. Ja era ben hora que el Batlle de la Ciutat es recordàs que era realment una autoritat popular i democràtica, i no oficial i encartonada. Els qui s'adrecen al poble amb la llengua oficial semblen més bé empleats de l'Estat.

DISSOLUCIÓ DE LA COMPANYIA DE JESÚS

Els jesuïtes abandonaren la seva residència en el termini senyalat en el decret de dissolució de la Companyia i s'allotjaren a cases de particulars. Una comissió, presidida pel delegat d'Hisenda, s'incautà de l'edifici anomenat Mont-Sió, que fou residència.

A títol de curiositat copiam del Noticiari del beneficiat de l'església de Sant Jaume de Ciutat, mossèn Antoni Gelabert: «1767—3—Abril.—A las dos de la matinata foren circuits los Colegis de la Comp^a. de Jesús de Montession, San Marti y de Pollensa y sen aportaren presos a la Torre tots los dits Pares y Hermanos, y los confiscaren tots los bens de Ordre de S. M. en virtud del Rl. Decret de 27 Febrer prop passat.

El 3 Maig los embarcaren ab lo xabech d'en Padrinas quedant unicament per malalts el P. Salom i el P. Escalas hospedat en el Convent del Carme, lo hermano Roca al de Caputxins y lo hermano Reig y Por. de Pollensa per acabar los comptes. Dit xabech se incorporà ab 16 velas que eran a Paguera y aportaven los PP. de la Provincia de Aragó, Valencia y Barcelona, y ajuntats partiren en continent cap a Civittavechia. Los religiosos embarcats de los tres colegis de Mallorca y de la casa de Ibiza son 40. Dia 4 Juliol foren embarcats los dos dits Procuradors de dita Comp^a. y el P. Salom.»

EXPOSICIÓ DE PROJECTES D'EDIFICIS ESCOLARS

El nombre de projectes presentats al concurs organitzat per la Comissió de Cultura del nostre Ajuntament és de quaranta tres. L'exposició fou oberta a l'edifici de la Llonja, per tal d'ésser visitada pel públic, i els projectes estan inspirats en els estils més diversos, des del clàssic mallorquí-català fins al moderníssim alemany.

EL TURISME A MALLORCA DURANT 1931

Segons dades controlades per l'Oficina d'informació de turisme de Palma el nombre d'estatges als hotels és de tres-cents deu mil, el qual dona un augment considerable amb relació a l'estadística de l'any anterior. Cal tenir present que en la xifra damunt dita no hi són compresos els turistes que sojornen fora els hotels, a cases llogades. Per comprendre la importància del creixement turístic ací, cal tenir en compte que avui és en decreixença en molts indrets del món, abans escollits per l'estranger.

ESQUADRA ANGLESA

Han ancorat a la badia els cuirassats anglesos "Warspite" de 32.000 tones, i el "Malaya" ofrena dels Estats Malais a la flota britànica.

PREMSA NOVA

El 30 de gener veié la llum publica "Tribuna Libre". A l'article de presentació diu que aspira a aplegar totes les aspiracions essencialment republicanes i a foragitar els personalismes folls, que formen el llevat primari dels caciquismes. Té vuit planes i està redactat gairebé tot en espanyol.

El 3 de febrer aparegué "The Palma Post" setmanari adreçat al turisme, per tal que serveixca de millor guia durant l'estada dels turistes a la nostra illa. Té vuit planes i està redactat en anglès.

OBITUARI

Dissortadament també aquest mes hem de consignar la nota trista: la mort de N'Enric Vives, el periodista cavallerívol, cronista ple d'amenitat i interès, l'amic bo i senzill.

Féu la primera aparició a l'"Heraldo de Baleares", després a "La Tarde", d'on passà al diari del vespre "La Ultima Hora" del qual n'era redactor. Fou un dels fundadors de la "Asociación de la Prensa de Baleares" i director fundador de la revista "Baleares". A les Cases de la nostra Ciutat exercia actualment el càrrec de Cap del Negociat de Cultura. El seu pseudònim preferit era el de "Cyrano".

NOVES ESCOLES A SÓLLER

En aquesta ciutat, culta i puixant, foren inaugurades solemnement les Escoles de Ses Marjades i la Cantina Escolar que perpetuaran el nom del benemèrit ciutadà Miquel Bisbal Canals. A la façana hi ha una làpida de marbre blanc, on en lletres de bronze es llegeix la següent inscripció: "Escoles Bisbal". Els assistents feren bells parlaments. Les Autoritats de Palma i de Sóller feren la inauguració de les escoles, els edificis de les quals són obra de l'arquitecte Forteza. Va ésser un dia de festa intensa per la ciutat sollerica, plena de sol, de cànctics gojosos dels infants i d'alegria del poble.

CENTENARI DE GOETHE

El Comité Gestor del Centenari de Goethe a Catalunya, radicat a la Universitat de Barcelona, ha nomenat el seu mandatari per Mallorca a En Joan Pons i Marquès, Director del nostre Arxiu Històric General.

CANARICULTURA

La novella "Societat Protectora del Canari" féu un concurs entre aficionats als canaris, que obrí al saló de "La Protectora". L'exposició ompli dos amplex salons, decorats pels Srs. Garau i Abad. Hi foren presentats 170 exemplars de raça *sheifer* i unes 24 gàbies de raça holandesa. Fora de concurs, també, 12 canaris de fantasia, tots notabilíssims exemplars, blancs, blaus, dorats, amb plomall, etc. El premis foren concedits conformement el fall del Jurat.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

ADMINISTRADOR:

JOAN I. VALENTI I MARROIG

Redacció i Administració: *Palacio*, 40, baixos.—Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA